

KOMENTOVANÝ SEZNAM VYBRANÝCH KNIH O NOVOZÁKONNÍ CHRISTOLOGII

Jak jsem zdůraznil v předmluvě, v této úvodní knize není dlouhá bibliografie na místě. Čtenáři však může pomoci znalost některých klasických nebo nejznámějších knih z tohoto oboru. Následující seznam se omezuje na díla z dvacátého století vydaná v angličtině. Výběr je pochopitelně ovlivněn autorovým osobním pohledem (i když jsem nevybral jen knihy, s nimiž souhlasím) a jiní odborníci by jej doplnili nebo nahradili jinými díly.

Bousset, W., *Kyrios Christos* (Nashville: Abingdon, 1970).

Práce napsaná původně německy v roce 1913 je silně zastaralá, pokud jde o podrobnosti přiřazování titulů různým fázím raného křesťanství. Je to nicméně klasické dílo liberální christologie a jeho základní obraz naprosto lidského Ježíše, který byl zbožštěn prvními křesťany, zůstává standardním liberálním přístupem.

Cullmann, O., *The Christology of the New Testament* (London: SCM, 1959).

Mezi nejznámější protestantské odborníky, kteří se v 50. a začátkem 60. let četli v anglosaském světě v novozákonních kursech „středního proudu“, patřili Oscar Cullmann, C. H. Dodd, Joachim Jeremias a Vincent Taylor. Pozdější trend směřoval k ostřejší, méně konzervativní kritice. Tato kniha je klasickou studií o Ježíšových titulech a optimisticky hodnotí starobylost jejich užívání Ježíšem i prvními křesťany.

de Jonge, M., *Christology in Context. The Earliest Christian*

Response to Jesus (Philadelphia: Westminster, 1988); *Jesus, the Servant-Messiah* (New Haven: Yale, 1991): dobré studie o christologii od uvážlivého odborníka; druhá práce je jednodušší.

- Dunn, J. D. G., *Christology in the Making* (brit. vyd.: London: SCM Press 1989). James Dunn v řadě prací, mezi něž patří *The Evidence for Jesus* (Philadelphia: Westminster, 1985) a části z *Unity and Diversity in the New Testament* (2. vyd.; London: SCM Press, 1990), významně přispěl ke zkoumání Ježíše a novozákonní christologie. Budou-li čtenáři pokračovat v tomto oboru, tohoto autora musejí číst.
- Evans, C. A., *Jesus* (Grand Rapids: Baker, 1991): velmi užitečná komentovaná bibliografie knih a článků o Ježíšovi.
- Fitzmyer, J. A., *A Christological Catechism* (nové vydání; New York: Paulist, 1991). Tento jezuita je téměř bezkonkurenčním odborníkem v aplikaci znalostí novozákonní aramejštiny a svitků od Mrtvého moře na christologické problémy. Tyto znalosti spojené s velmi vyváženým úsudkem činí z této knížky s pětadvaceti otázkami a odpověďmi o Ježíšovi neocenitelnou pomůcku. Další jeho užitečnou knihou je *Scripture and Christology: A Statement of the Biblical Commission with a Commentary* (New York: Paulist, 1986).
- Fuller, R. H., *The Foundations of New Testament Christology* (New York: Scribners, 1965). V 60. letech začalo podrobné studium novozákonní christologie překračovat konzervativní pozice Cullmanna, Dodda, Jeremiase a Taylora. Tento pohyb je možno sledovat v německé práci Ferdinanda Hahna z roku 1963, přeložené do angličtiny jako *The Titles of Jesus in Christology* (London: Lutterworth, 1969). Kniha Reginalda Fullera může usnadnit vstup do složité a podrobné exegeze, která christologické závěry podpírá. Ve dalších člancích při diskusi s jinými autory svoji christologickou reflexi prohloubil; novější práce *Who Is This Christ?* (Philadelphia: Fortress, 1983) vznikla ve spolupráci s PHEME PERKINS. Fuller, člen episkopální církve s hlubokými ekumenickými zájmy, je jednou z nejdůležitějších postav v tomto oboru v poslední třetině 20. století.
- Jeremias, J., *New Testament Theology: The Proclamation of Jesus* (New York: Scribners, 1971). Pohled Joachima Jeremiase (o jeho významu viz výše u O. Cullmanna) na Ježíše je výsledkem celoživotního pečlivého zkoumání jazyka a his-

torických okolností Ježíšovy doby (včetně studií o Jeruzalému, podobenstvích a Poslední večeři). Jeho závěry jsou konzervativní a optimistické; k některým z nich následující bádání připojilo otazník, přesto jsou jeho spisy stále velmi zajímavým uvedením do epochy Ježíšova života.

Kasper, W., *Jesus the Christ* (New York: Paulist, 1976). Dílo německého římskokatolického systematického teologa je stručnou směsí biblické exegeze, patristické christologie a moderní filozofie. Je to dobrý příklad, jak moderní biblistika může posloužit tradiční teologii. Široký přehled přístupů různých teologů k christologii lze nalézt v dílech: W. M. Thompson, *The Jesus Debate* (New York: Paulist, 1985); B. Hill, *Jesus the Christ: Contemporary Perspectives* (Mystic, CT: Twenty-Third, 1991); E. A. Johnson, *Considering Jesus: Waves of Renewal in Christology* (New York: Crossroad, 1990); J. Macquarrie, *Jesus Christ in Modern Thought* (Philadelphia: Trinity, 1990).

Meier, J. P., *A Marginal Jew* (New York: Doubleday, 1991). Studium historického Ježíše není totéž jako studium novozákonní christologie; nicméně platnost christologických závěrů (hodnocení Ježíše) je nutně svázána s realitou Ježíšova života. Až bude práce Johna Meiera dokončena (nejméně tři svazky), bude to nejlepší studie o historickém Ježíši vydaná ve 20. století – nezbytná protilátka vůči přehnaně spekulativní a historicky minimalistické práci „ježíšovského semináře“ (viz poznámka 24 výše) a knihám jako J. D. Crossan, *The Historical Jesus: The Life of a Mediterranean Jewish Peasant* (San Francisco: Harper Collins, 1991); *Jesus, A Revolutionary Biography* (San Francisco: Harper Collins, 1994); B. Mack, *The Lost Gospel. The Book of Q & Christian Origins* (San Francisco: Harper Collins, 1993). Předběžně se s Meierovými výsledky můžeme seznámit již v jeho článku (78) o Ježíšovi v NJBC.

Perrin, N., *Rediscovering the Teaching of Jesus* (New York: Harper & Row, 1967). Norman Perrin, britský odborník, který studoval v Německu a učil v Chicagu, byl velkou postavou christologických studií na americké scéně. Jeho názory

se postupně radikalizovaly, něco z těchto změn lze vidět v knize *A Modern Pilgrimage in New Testament Christology* (Philadelphia: Fortress, 1974). Ke konci života se poněkud vzdálil své knize „Rediscovering“, která však v mnoha ohledech zůstává jeho nejlepším dílem.

Sanders, E. P., *Jesus and Judaism* (Philadelphia: Fortress, 1985). V řadě knih, jako *Jewish Law from Jesus to the Mishnah* (Londodn: SCM, 1990) a *Judaism: Practice and Belief, 63 BCE - 66 CE* (Philadelphia: Trinity, 1992), zaujal Sanders Jeremiasovo místo jakožto hlavní křesťanský průvodce po židovském myšlenkovém světě Ježíšovy doby. Jeho názor na Ježíše má v sobě málo nadpřirozeného, ale nabízí zdravý korektiv k předsudečnému kontrastu mezi nadřazeným křesťanstvím a podřadným judaismem.

Schillebeeckx, E., *Jesus: An Experiment in Christology* (New York: Seabury, 1979); *Christ: The Experience of Jesus as Lord* (New York: Seabury, 1980). Tento prestižní holandský římskokatolický systematický teolog se na tři roky ponořil do biblických studií a vytvořil tyto dva rozměrné svazky čítající přes 1600 stran. Výsledný produkt je, žel, postižen jeho sklonem k velmi radikální exegezi. Mnohem kratší dílo Kasperovo je mnohem spolehlivější.

Taylor, V., *The Names of Jesus* (London: Macmillan, 1954). Klasický příklad přístupu k christologii na základě Ježíšových titulů. Autor je jedním z nejuznávanějších britských odborníků v tomto století (o jeho významu viz výše u O. Cullmanna), známý svým komentářem k Markovi. Záběr jeho poučeně konzervativního přístupu je možno sledovat ve spojení s knihami *The Life and Ministry of Jesus* (Nashville: Abingdon, 1955) a *The Person of Christ in New Testament Teaching* (London: Macmillan, 1959).